

Instytut Pamięci Narodowej - Rzeszów

<https://rzeszow.ipn.gov.pl/pl8/aktualnosci/247944,Obchody-87-rocznicy-powstania-Polskiego-Panstwa-Podziemnego-w-Rzeszowie-27-wrzes.html>
23.09.2026, 01:20

Obchody 87. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego w Rzeszowie – 27 września 2026

27.09.2026

27 września 1939 r., powołana została Służba Zwycięstwu Polski, przekształcona w Związek Walki Zbrojnej, a następnie w Armię Krajową. W czasie II wojny światowej było ewenementem na skalę światową, bo oprócz struktur wojskowych miało własną administrację, sądownictwo, a nawet tajne nauczanie.

W tym roku obchodzimy 87. rocznicę powstania Polskiego Państwa Podziemnego. Obchody rozpocznie uroczysta Msza Święta. Następnie odbędzie się przemarsz ul. 3 Maja - Aleją Lubomirskich - na plac przed Pomnik Pamięci Żołnierzy Armii Krajowej Podokręgu „Rzeszów” przy Placu im. Armii Krajowej, gdzie rozpocznie się państwowa uroczystość.

PROGRAM UROCZYSTOŚCI:

- 10:30 Msza Święta w Kościele pw. Świętego Krzyża przy ul. 3-go Maja 20
- 11:15 Przejście uczestników na uroczystości rocznicowe przed Pomnik Pamięci Żołnierzy Armii Krajowej Podokręgu „Rzeszów”
- 11:30 Rozpoczęcie uroczystości rocznicowych:
  - podniesienie Flagi Państwowej na maszt
  - odegranie Hymnu Państwowego
  - przemówienia okolicznościowe
  - Apel Pamięci
  - salwa honorowa
  - składanie wieńców i wiązanek kwiatów
  - odegranie sygnału „Śpij Kolego”
  - odegranie Pieśni Reprezentacyjnej Wojska Polskiego
- 12:30 Zakończenie oficjalnych uroczystości rocznicowych

Organizatorami uroczystości są: Dyrektor Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie, Prezydent Miasta Rzeszowa, Dowódca 21 Brygady Strzelców Podhalańskich, Dowódca 3 Podkarpackiej Brygady Obrony Terytorialnej, Światowy Związek Żołnierzy AK Okręg Podkarpacki.

* * *

27 września 1939 r., powołana została Służba Zwycięstwu Polski, przekształcona w Związek Walki Zbrojnej, a następnie w AK. Stała się ona załącznikiem Polskiego Państwa Podziemnego, które działając w latach 1939–1945 na terenach okupowanych przez Niemców i Sowieców, było fenomenem w ogarniętej wojną Europie. Polskie Państwo Podziemne kierowane było przez władze RP na uchodźstwie: prezydenta, rząd i Naczelnego Wodza oraz ich krajowe przedstawicielstwa.

Podziemnym parlamentem, reprezentującym największe stronnictwa polityczne: Stronnictwo Ludowe, Polską Partię Socjalistyczną, Stronnictwo Narodowe oraz Stronnictwo Pracy był w latach 1940-1943 Polityczny Komitet Porozumiewawczy, od 1943 do 1944 r. Krajowa Rada Polityczna, a

od 1944 r. do końca wojny – Rada Jedności Narodowej. Delegat Rządu na Kraj, od maja 1944 r. w randze wicepremiera, kierował zakonspirowanym aparatem administracji cywilnej – Delegaturą Rządu na szczęblu centralnym, w województwach i powiatach. Delegatura składała się z 18 departamentów, m.in. Spraw Wewnętrznych, Informacji i Prasy, Pracy i Opieki Społecznej oraz Oświaty i Kultury. Wymiarem sprawiedliwości zajmowało się Kierownictwo Walki Cywilnej (oddzielny organ Delegatury) wraz z Cywilnymi Sądami Specjalnymi i Państwowym Korpusem Bezpieczeństwa (podziemna policja). Sądzone za kolaborację z okupantem i wymierzano kary, od bojkotu, chłosty, kontrybucji aż po wyroki śmierci. Wydawano także wyroki za przestępstwa pospolite.

KWC organizowało powszechny opór społeczeństwa i pomagało Polakom przetrwać lata okupacji. Działając pod przewodnictwem Stefana Korbońskiego opublikowało „Dziesięć Przykazań Walki Cywilnej”, które głosiły, że podstawowym nakazem i obowiązkiem każdego obywatela polskiego jest poszanowanie prawowitych władz polskich na emigracji, posłuch wobec zarządzeń czynników miarodajnych w Kraju, a w stosunku do okupanta bojkot jego zarządzeń i wezwań oraz absolutne zerwanie z nim stosunków handlowych, kulturalnych i towarzyskich.

Przy Delegaturze Rządu na Kraj, działała Rada Pomocy Żydom „Żegota” – jedyna w okupowanej przez Niemców Europie instytucja państwowa ratująca ludność żydowską od zagłady. KWC wydało ostrzeżenie, że szantaż wobec Żydów i ich denuncjowanie będą karane z całą surowością.

Jednym z największych osiągnięć Polskiego Państwa Podziemnego było zorganizowanie tajnego nauczania. W podziemnych drukarniach wydawano prasę informacyjno-polityczną, publicystykę, dzieła literackie oraz podręczniki. Organizowano także konspiracyjne koncerty, przedstawienia teatralne, wieczory autorskie i wykłady naukowe.

Polskie Państwo Podziemne miało własne siły zbrojne. Na czele utworzonej 27 września 1939 r. Służby Zwycięstwu Polski stanął gen. Michał Karaszewicz – Tokarzewski. SZP została przekształcona najpierw w 1940 r. w Związek Walki Zbrojnej, a następnie rozkazem Naczelnego Wodza z 14 lutego 1942 r. w Armię Krajową, w skład której weszło ok. 200 organizacji wojskowych, zarówno spod okupacji niemieckiej jak i sowieckiej. AK od początku była organizacją masową. Liczba jej zaprzysiężonych żołnierzy wynosiła na początku 1942 r. ok. 100 tys., zaś w lecie 1944 r. już ok. 380 tys., w tym ok. 10,8 tys. oficerów, 7,5 tys. podchorążych i 87,9 tys. podoficerów.

Od 1943 r. w jednostkach podporządkowanych Komendzie Głównej AK tworzone kompanie i bataliony, od 1944 r. – pułki, brygady, dywizje, zgrupowania pułkowe i dywizyjne. AK realizowała swe cele poprzez prowadzenie walki bieżącej i przygotowywanie powstania powszechnego. Walka bieżąca prowadzona była głównie przez akcje małego sabotażu, akcje sabotażowo-dywersyjne, bojowe, a także bitwy partyzanckie z siłami policyjnymi oraz regularnym wojskiem niemieckim. Specjalne miejsce w działalności bojowej AK zajmowały akcje odwetowe i represyjne w stosunku do SS i policji oraz zdrajców i prowokatorów.

Kulminacją wysiłku zbrojnego AK było Powstanie Warszawskie stanowiące kluczowy element akcji „Burza”. Przez 63 dni powstańcy prowadzili z wojskami niemieckimi heroiczną i osamotnioną walkę, której celem była niepodległa Polska, wolna od niemieckiej okupacji i dominacji sowieckiej. Ogromne straty poniesione przez stronę polską w wyniku powstania powodują, iż decyzja o jego rozpoczęciu do dziś wywołuje kontrowersje.

19 stycznia 1945 r., wobec błyskawicznych postępów wielkiej ofensywy wojsk sowieckich,

Dowódca Armii Krajowej gen. Leopold Okulicki „Niedźwiadek” wydał rozkaz o rozwiązaniu AK. Zwracając się do żołnierzy pisał: „Żołnierze Armii Krajowej! Daję Wam ostatni rozkaz. Dalszą swą pracę i działalność prowadźcie w duchu odzyskania pełnej niepodległości Państwa i ochrony ludności polskiej przed zagładą. Starajcie się być przewodnikami Narodu i realizatorami niepodległego Państwa Polskiego. W tym działaniu każdy z Was musi być dla siebie dowódcą”.

Po wkroczeniu Armii Czerwonej na tereny Polski przywódcy Polskiego Państwa Podziemnego zostali aresztowani przez NKWD. 21 czerwca 1945 r. Kolegium Wojskowe Sądu Najwyższego ZSRS w Moskwie skazało ich – jak głosiło uzasadnienie – za „działania przeciwko Armii Czerwonej i Związkowi Sowieckiemu oraz współpracę z Niemcami”. Trzech spośród skazanych w procesie zmarło w sowieckich więzieniach: ostatni dowódca AK gen. Leopold Okulicki, wicepremier i delegat Rządu na Kraj Jan Stanisław Jankowski oraz Stanisław Jasiukowicz, członek Rady Ministrów na Kraj ze Stronnictwa Narodowego. 1 lipca 1945 r. Rada Jedności Narodowej ogłosiła przesłanie Polskiego Państwa Podziemnego, nazywane Testamentem Polski Walczącej, mówiące o Polsce wolnej, sprawiedliwej i demokratycznej.

[Poprzedni Strona](#)

Obchody